

Braandnettelmoos

als bij moos (1)
neem geen boerenkool
maar brandnetels

In het vroege voorjaar plukt u de jonge brandnetels (10 à 15 cm hoog) en blancheert ze even om de 'brand' te blussen. Ze zijn dan gaar genoeg.

Pluk de brandnetels niet langs de weg of op een andere plek waar ze vervuild kunnen zijn!

Stengelmoos

als bij moos (1)
neem geen boerenkool
maar raapsteeltjes

Stengelmoos wordt gemaakt van raapsteeltjes. Het recept komt overeen met dat van boerenkool, alleen doet u de kleingesneden steeltjes

rauw door de hete, gare aardappels. Ook hier zijn de sissende uitgebakken spekjes essentieel.

"Moos met ne goe leenkervest" dat houdt de len bie 't hoos".

Hemmel en eerde of Hete bliksem (1)

1 kg zoete appeltjes
1 zure appel (reinet)
50 g suiker
ruim 1 kg aardappels
zout
250 g mager gerookt spek

Boen alle appels goed schoon, snij ze in vieren en verwijder het klokhuis. Zet de appels met de suiker in 3 à 4 dl water op en laat ze zachtjes bijna gaar koken. Dat gaat heel snel! Zet het geheel daarna op een sudderplaatje. In een andere pan worden de aardappels gekookt en ondertussen wordt het in plakjes gesneden spek

gebakken tot het knapperig is. Houd het warm! Meng de aardappels en appeltjes door elkaar en schep er wat spekvet over. Schep de hete bliksem in een schaal, verdeel de plakjes spek erover en... smakelijk eten.

Hemmel en eerde (2)

als bij hemmel
en eerde (1)
1 verse worst

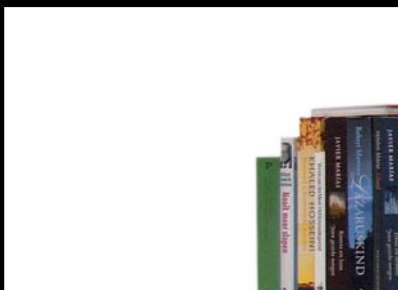
Bij dit recept wordt ook nog een verse worst gebraden, zodat u ook jus heeft voor de stampot. Houdt u meer van gekookte verse worst, dan krijgt u heerlijk 'worstwater' om de stampot eventueel wat vochtiger mee te maken. De worst kan in kleine plakjes door de stampot

worden gemengd, maar u kunt hem ook voor de liefhebbers in eenpersoons stukken serveren. Hemmel en eerde is ook heerlijk met gebakken bloedworst.

THEMA STIJL RESTYLING STIJLVOLLE UITGAVEN ISO 12647 EXACTE KLEUREN WETENSCHAP DE GEBOORTE VAN DE NEDERLANDSE STILISTIEK OP DE BOEKENPLANK VAN SIMONE VAN TROJEN

Indrukken is een periodieke uitgave van Drukkerij Giethoorn ten Brink, 6e jaargang nummer 2, oktober 2008

ISO 12647

2 RESTYLING MAAKT TRADITIE HIP

Een aantal boeken over regionale kookkunst en het volksleven in de Achterhoek en in Twente die uitgeverij Gherre in de jaren tachtig en negentig op de markt bracht, ligt nu opnieuw in de boekhandel. Met een grondige restyling blies Gherre zeer overtuigend het stof er vanaf. Wat daarna op tafel ligt zijn verfrissende uitgaven, bij de tijd met een knipoog naar antiek. Ook pakte de uitgeverij onlangs de rijke traditie van de Deventer Almanak weer op. Eveneens gestoken in een nieuwe jas, is het befaamde handboekje dit jaar voor het eerst sinds 1982 weer verschenen.

Monique van Det merkt dat haar uitgaven kunnen rekenen op belangstelling uit onverwachte hoek. "Het is niet alleen het oudere publiek dat zo'n boek interessant vindt," licht zij toe, wijzend op *Stip in de pan*. *De Twentse keuken, vroeger en nu*. "Jonge mannen van begin dertig vinden het bijvoorbeeld heel leuk om de gerechten te bereiden en lezen ook graag over de historie. Daar kwam ik in mijn eigen hippe kennissenkring achter. Zelf ben ik 33, en ik ben ermee opgegroeid, maar die belangstelling bij anderen ontdekken vond ik verrassend."

Op de *Farm en Country Fair* in Aalten werd deze ervaring nog eens bevestigd. "Uit de verkoop op zo'n beurs blijkt dat alle leeftijden die boekjes

kopen. Stad en platteland. Buiten de nostalgie die je bij expats en bij huidige bewoners tegenkomt, leeft er in het algemeen grote nieuwsgierigheid naar geschiedenis."

Letter

Wanneer de versie van 2008 naast de eerste druk ligt, vallen een paar dingen

Gestoafde köttelpeerkes

2 kg mooie gave köttelpeertjes
100 g suiker
1 glaasje bessenjenever of kersenbrandewijn
1 kaneelstokje
10 kruidnageltjes

Voor köttel- of herenpeerkes moet u een beroep doen op iemand die nog zo'n boom op het erf heeft staan. Zoek mooie gave peertjes uit, was ze goed en zet ze met steeltje, schil en klokhuis in royaal water op. Ze moeten nét niet onder staan. Voeg de suiker, de bessenjenever (of de kersenbrandewijn), het kaneelstokje en de kruidnagels toe en breng het geheel aan de kook. Dit gerecht moet tenminste twee uur heel zachtjes koken. Vul, indien nodig, tijdens het koken wat water bij. Het is de bedoeling dat u

de peertjes goed warm zet. Dan pakt ieder een eraf en zuigt het vrucht. U kunt de schil wegge-

Wat overblijft, kan de den gegeten. Ook het gekookt zijn, is bruikbaar. Het is een heerlijke frisdrank voor warme zomeravonden. Daarom is het heel verstandig om veel meer water op de peertjes te doen dan hierboven is aangegeven.

Stoafpearen

1 kg roodstovers
100 g suiker
1 kaneelstokje
10 kruidnagels
(1 glaasje bessenjenever)

De beste roodstover is de Gieser Wildemans, maar er zijn ook andere lekkere stoafpearen. Schil de peren, haal het klokhuis eruit en snij ze in niet te dunne schijfjes. Zet de peren vervolgens op in zeer ruim water waaraan de suiker is toegevoegd. Voeg tenslotte een kaneelstokje en/of de kruidnagels toe en laat de peren op een zacht

vuur heel lang tegen de kook aan sudderen. Ze zullen mooi rood worden. Mocht er teveel water verdampen dan moet u een scheutje toevoegen. Voeg voor u de peren opdient desgewenst een glaasje bessenjenever toe. Dit gerecht kan warm of koud gegeten worden. Het teveel aan kookvocht is een heerlijke drank.

Gestoafde witlof of Brussels lof

1 kg witlof
2 dl kookvocht of melk
2 dl allesbinder
zout
nootmuskaat

Haal de verdorde blaadjes van de kroppen en snij een stukje van de onderkant af. Snij de kroppen in reepjes van 1 cm, was ze en kook ze in het aanhangende water gaar. Dat gaat zeer snel (5 à 10 min.). Laat de groente in een vergiet uitlekken. Vang het kookvocht op. Het kan gebruikt worden om de saus te bereiden die de witlofschotel afmaakt. Daartoe is het al voldoende om de allesbinder en wat zout aan het

kookvocht toe te voegen en het geheel goed te roeren. Eventueel kunt u het kooknat vervangen door melk. Maak de saus in een apart steelpan-netje. Doe de groente terug in de pan, giet er de saus overheen en laat het geheel zachtjes 5 minuten stoven. Strooi er tenslotte wat nootmuskaat over.

op: de ruimere interlinie, meer wit op de pagina, maar zeker ook de fontkeuze. De uitgeefster heeft gekozen voor de ITC Syndor, een elegante, goed leesbare letter met een minischreefje. Voor de koppen doet een frivole letter dienst, de ITC Mithras Roman, die tegelijk sierlijk, slank en rond oogt. Het subtiele van dit font zijn de 'gaatjes' die als witte stofjes her en der over het letterzwart lijken te zijn neerge-daald.

Van een dergelijke variëteit aan lettertypes kon men zich 25 jaar geleden nog geen voorstelling maken. "De eerste boekjes zijn nog gemaakt op de typemachine," vertelt Monique van Det. Juist dit soort opmaakelementen zijn voor een restyling cruciaal. Vandaar dat de uitgeefster hier zoveel tijd en aandacht aan heeft geschonken. De mogelijkheden die in ons tijdsgewricht ter beschikking staan, overweegt zij zorgvuldig.

De lettertypes leveren een belangrijke bijdrage aan de sfeer op de bladzijden. Een kwestie van gevoel, aldus Van Det. "Meestal houd ik drie,

vier opties over. Voordat ik de knoop doorhak wil ik altijd klankborden. Als ik vind dat het past, kan ik vaak niet eens zeggen waarom." Een ander groot verschil met de uitgaven in de jaren tachtig is de zwartweergave. "In de oude boeken was zwart zwart. Ik werk graag met zwartpercentages, dat geeft een frissere uitstraling."

Zestiende eeuw

Ook de maandkaders in de *Deventer Almanak* krijgen voor het eerst een percentage zwart mee, terwijl ze letterlijk al eeuwenlang geheel zwart zijn geweest. De eerste editie van dit jaarboekje verscheen eind zestiende eeuw, de laatste stamt uit begin jaren tachtig.

Het restylen van een dergelijk monumentje vereist behoedzaam opereren. De 2009-editie toont aan dat uitgeverij Gherre over de vereiste subtiliteit beschikt.

In de almanak treffen we 'oude bekenden' aan, zoals de weersvoorspelling, kalender, feest- en heiligendagen, de werkzaamheden in de moestuin, de natuurkalender en de standen van de zon, maan en planeten en bijzondere hemelverschijnselen.

De Deventer is echter de eerste almanak die deze gegevens per maand bundelt. Voorheen waren ze altijd verspreid over het boekje te vinden. Verder bevat de almanak wat nog meer in een almanak hoort, zoals vakantieregelingen, handige adressen, markten en evenementen.

Qua inhoud is de almanak in grote lijnen nog zoals deze vroeger was, geeft Monique van Det aan. "De uitstraling daarentegen is meer eigentijds. Net wat speelser, iets prettiger kijken." De voorkant is oudgroen in plaats van beige. Deze kleur wordt ook gebruikt als basis voor de twee uitslaanders. De almanak maakt traditiegetrouw gebruik van de inkten rood en zwart. De ITC Legacy Serif letter maakt de broodtekst, ondanks de 8-punts, prima leesbaar. Het boekje is gerond in de hoeken. "Inderdaad ietsje duurder, maar een bewuste keuze om zich te onderscheiden naast het andere aanbod."

Extreem

'Ouderwetse' onderwerpen zijn af en toe voorzien van hedendaagse invalshoeken, zoals het hoofdstuk *Een eeuw extreem weer in Nederland*. "Of het artikel over nationale parken. Hoeveel mensen zullen weten dat er daar in Nederland twintig van zijn?" zegt Monique van Det. "Natuurlijk mogen de volksverhalen en oude volkswijsheden niet ontbreken. Die horen er gewoon in."

2009 is uitgeroepen tot het Jaar van de Tradities. Uiteraard wijdt de almanak aan dit 'immaterieel erfgoed' een aantal pagina's. Het perspectief daarbij is eigentijds. Want om in stijl te blijven hebben ook tradities soms een update nodig.

HISTORIE

Gherre in Doesburg is een uitgeverij van boeken over regionale cultuur, historie en natuur. In veel uitgaven spelen aspecten van de (volks)cultuur uit de Achterhoek en Twente de hoofdrol.

De uitgeverij, in 1980 opgericht door Hans van Det (1947), wordt vanaf 1996 landelijk bekend met het succesvolle magazine *Landleven*.

Dochter Monique (1975, opleiding: tuin- en landschapsinrichting, Hogeschool Larenstein te Velp) is sinds begin 2000 verbonden aan de uitgeverij. In 2004 verkoopt Gherre *Landleven* aan Reed Business en legt zich daarna vooral toe op de boekenmarkt.

Toch ontstaan er in die tijd weer plannen voor een regionaal tijdschrift. Vergevoerde plannen zelfs. Maar als Hans van Det in 2007 overlijdt, lijkt het Monique verstandig om zich voorlopig op boeken te blijven concentreren. Onder haar leiding komt Gherre in 2008 met een aantal hernieuwde edities van eerder uitgegeven werk. Ook brengt zij de *Deventer Almanak* weer op de

markt, het boekwerkje dat de faam geniet de oudste almanak voor heel Nederland te zijn. Zo wil Gherre een eigentijdse invulling geven aan traditie, regionale cultuur en historie.

Gherre geldt als een apocriefe historische naam voor Gaanderen, het dorp waar de uitgeverij is opgericht. Dit dorp ten zuidoosten van Doetinchem stamt uit de twaalfde eeuw. 'Ger' in de oude aanduiding 'Gernere' zou 'spits' betekenen, de totale naam 'spitse heuvelrij'.

STIJL

Wie in de streektaal van Vlaanderen en omstreken 'het hek aan de oude stijl laat hangen', bedoelt dat hij niets verandert, ook al is die verandering soms wel nodig. Met 'stijl' wordt hier de paal bedoeld, en in het bijzonder de constructie waarmee een hek aan een paal is bevestigd. Ook bij een goed hek moet je dus af en toe naar de stijl kijken, zo wil de volkswijsheden.

Daar zit wat in. Vertaald naar onze situatie: als bedrijf moet je kritisch durven kijken hoe stevig de band met je klanten is. Drukkerij Giethoorn ten Brink durft dat zeker. Wat maakt die band sterk? En wat moeten wij verbeteren om te zorgen dat we het hek niet te aan de oude stijl laat hangen?

Als klant kent u het antwoord op dergelijke vragen. Laat het ons weten. Is het geleverde ook de vertaling van wat u wilde? Wat had u verwacht? Uiteindelijk willen wij uw verwachting overtreffen. Wij willen graag dat u ons bij anderen als leverancier kunt aanbevelen.

Be good and tell it – but first: be good. Wij willen goed zijn en nog beter worden. Daarom zullen wij klanten van tijd tot tijd na een levering bellen of alles naar tevredenheid is verlopen. Wees eerlijk en kritisch. Betrek ons in een vroeg stadium bij uw processen. Laat ons met u meedenken. Laat ons met u van gedachten wisselen over wat wij kunnen toevoegen aan uw communicatieproces. Een efficiëntere verspreiding? Slim abonnementsbeheer? Iets in het voortraject? Giethoorn ten Brink is meer dan drukken alleen.

Communicatie is in mijn ogen aandacht schenken aan elkaar. Dat is waar wij voor gaan. Wij hopen dat een persoonlijke stijl u aanspreekt. Stijl is het thema van deze INdrukken. Een thema met boeiende en verrassende invalshoeken, interessante mensen, prachtige producten. Lees over de kleur-is-kleurgarantie dankzij de grafische kwaliteitsnorm ISO 12647-2 van Giethoorn ten Brink. Maak kennis met wetenschappers, met uitgevers en met een avontuurlijke juriste en haar boekenkast. Veel leesplezier met deze stijlvolle INdrukken.

Paul van Esch
commercieel
directeur

4

INZICHT IN STIJL

DE INTUÏTIE VOORBIJ

Stijl. Iedere leraar, iedere lezer, iedere luisteraar weet wat het is. Nou ja, ongeveer dan. Om het fenomeen voor de klas uit te leggen zijn allerlei omtrekkende bewegingen en heel veel voorbeelden nodig. En dan maar hopen dat de leerling er een beetje 'gevoel' voor krijgt... Zo ging het tot nu toe, maar een onderzoek aan de Leidse Universiteit moet zorgen voor meer grip op stijl.

Een fenomeen dat zo veelbesproken is en tot de verbeelding spreekt, zal toch wel zijn uitgediept en binnenstebuiten gehouden? Zou je denken. In Nederland was tot dusver nog geen wetenschappelijke discipline die zich met stijl bezighield. Af en toe verschijnt er een artikel in een letterkundig of taalkundig tijdschrift, maar structureel onderzoek ontbreekt.

We moeten het dus doen met impressionistische uitspraken, ook van recensenten en docenten. Reve is ironisch, Voskuil is sober, Dorrestein spannend. Maar wat máákt het dan zo sober of spannend? Dat is waar Suzanne de Werd en Maarten van Leeuwen benieuwd naar zijn. De Werd onderzoekt vanuit haar eigen discipline – de letterkunde – stijl in de literatuur, Van Leeuwen (sectie taalbeheersing) doet hetzelfde met de stijl van speeches.

Het interdisciplinaire karakter van het onderzoek

noemt professor Arie Verhagen (taalkunde) 'een unieke en vernieuwende stap in het tegenwoordig maar al te gefragmenteerde werkgebied van de neerlandistiek'. "De neerlandistiek bestaat uit drie vakgebieden: taalkunde, letterkunde en taalbeheersing. Wij bevinden ons op het snijvlak van die drie," verklaart Maarten van Leeuwen (27) en we proberen inzichten uit die verschillende disciplines te integreren.

"Ik onderzoek hoe de interpretatie en de stijl van een tekst met elkaar samenhangen," vertelt Suzanne de Werd (29). "Met andere woorden: welk effect heeft de formulering op de betekenis, het thema, de motieven en dergelijke?"

Om hierachter te komen onderwerpt zij roman teksten van zes Nederlandstalige schrijvers aan een analyse: Reve, Grunberg, Dorrestein, Haasse, Bouazza en Voskuil. De keuze voor

Het idee voor het stijlonderzoek is afkomstig van prof.dr. Arie Verhagen (taalkunde). In 2006 besloot de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) een subsidie van 500.000 euro voor het onderzoek uit te trekken. In september 2007 ging het vijfjarige interdisciplinaire project daadwerkelijk van start. Meer informatie is te vinden op de website www.stylistics.leidenuniv.nl.

juist deze auteurs is niet toevallig. Zij danken hun selectie aan hun persoonlijke, karakteristieke stijl.

De Werd: "Als je zegt dat Reve zo herkenbaar is, dan klopt dat natuurlijk. Mijn onderzoek is er echter niet op gericht om auteurs te herkennen. Ik onderzoek welke taalmiddelen de auteur gebruikt, wat de effecten daarvan zijn en wat de samenhang is tussen stijl en inhoud. Het gaat er mij om hoe een schrijver met taal een werkelijkheid creëert en zijn lezers stuurt naar een bepaalde interpretatie." Het vertrek-

TOESPRAKEN ONDER DE LOEP

Het onderzoek van Maarten van Leeuwen is verdeeld in drie fasen: In **fase 1** analyseert hij twee politieke toespraken aan de hand van de checklist.

In **fase 2** zoomt hij in op een aantal specifieke stijlmiddelen. In een breed corpus van toespraken onderzoekt hij wat de retorische effecten van die stijlmiddelen zijn.

Fase 3 bestaat uit experimenteel onderzoek: zijn de retorische effecten die gevonden zijn in fase 2 ook in de praktijk aan te tonen? Proefpersonen krijgen twee toespraken te horen met als enige verschil het gebruik van een bepaald stijlmiddel.

punt in het onderzoek is dat taal nooit een objectieve weergave van de werkelijkheid geeft, maar altijd een sturende functie heeft.

Keuze

“Er is een lange traditie van nadenken over stijl,” zegt Van Leeuwen. “Niet alleen in de literatuur, maar ook in de retorische traditie, mijn onderzoeksgebied. Ten eerste is stijl lange tijd beschouwd als versiering van datgene wat je wil zeggen, als iets wat los staat van de inhoud. Maar stijl is anderzijds ook opgevat als de ‘handtekening van de auteur’: iets waaruit zijn unieke persoonlijkheid zou blijken. Volgens die opvatting zijn stijl en inhoud onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze opvatting is in de Romantiek ontstaan. Wij daarentegen zien stijl als een keuze. De keuze die de auteur of spreker heeft gemaakt uit de hem beschikbare mogelijkheden. Dit kan ook een onbewuste keuze zijn. Het gaat ons om het achterhalen van het effect van die keuze: waarom heeft hij deze formulering gebruikt en geen andere?”

Zowel Van Leeuwen als De Werd maken in hun analyse gebruik van een checklist uit *Style in Fiction* van Leech en Short (1981). Deze lijst bevat wat in taalkundigetaal ‘syntactische en structurele categorieën’ heten: zinslengte, beeldspraak, woordgebruik, herhaling, bijvoeglijke naamwoorden, enzovoort.

Niet alle categorieën uit de checklist zijn noodzakelijkerwijs van belang. “Van tevoren weet je dat natuurlijk niet, dus je mag niets uitsluiten,” zegt De Werd.

In de traditionele literatuur- en stijlanalyse bestaat de neiging om alleen naar opvallende elementen te kijken. Nadeel is dat je daarmee je beeld al van tevoren kleurt en schijnbaar gewone zaken over het hoofd ziet. En ook die minder in het oog springende zaken kunnen bepalend zijn voor de stijl.

De Werd illustreert dit met het gebruik van voegwoorden bij Voskuil. “Voskuil plaatst vaak zinnen naast elkaar, gescheiden door punt of komma - dus zonder voegwoord - en als hij een voegwoord gebruikt, dan is het meestal ‘en’, waar anderen eerder voor ‘want’, ‘maar’ of ‘dus’ zouden kiezen. Voskuil laat het leggen

van verbanden daarmee aan de lezer over.” Dit schijnbaar ‘gewone’ element ligt ten grondslag aan Voskuils soberheid. Een van de effecten is dat het de schrijver met die ‘registrerende, objectiverende’ stijl lukt om de lezer de gekleurde kijk van de hoofdpersoon ongemerkt te laten aanvaarden. Een goed voorbeeld van hoe de keuze voor schijnbaar simpele - in dit geval grammaticale - taalelementen een bepalend effect heeft op de interpretatie. Door gebruik van een taalkundige checklist kun je ook dit soort onopvallende elementen opsporen.

Toespraken

De taalkundige verschijnselen die stijl kenmerken zijn volgens de checklist van Leech en Short algemeen, dus niet specifiek literair. Dat betekent dat dezelfde lijst ook voor de analyse van niet-literaire teksten geschikt is. Van Leeuwen gebruikt de checklist daarom ook bij zijn stilistisch onderzoek van toespraken. In Amerika bestaat een lange traditie van toespraakanalyses. Hoewel algemeen wordt erkend dat stijl een tekst kan maken of breken, blijft stijlanalyse toch een ondergeschoven kindje. “Aan de ene kant is er weinig aandacht voor wat het effect is van een bepaald stijlmiddel - zoals metaforen, drieslagen en aanspreekvormen. Men beperkt zich tot labelen, benoemen, zonder in te gaan op de vraag hoe die elementen het publiek naar een bepaalde interpretatie sturen,” aldus Van Leeuwen. “Anderzijds zijn de bestaande analyses heel onsystematisch en fragmentarisch: men zoomt in op één of hooguit enkele stijlmiddelen, maar maakt nauwelijks gebruik van bestaande complete checklists, zoals die van Leech en Short.

In Nederland groeit pas sinds een aantal jaren het besef dat toespraken er toe doen. Vroeger werd een toespraak door een ambtenaar tussen de ambtenaren geschreven. Tegenwoordig maken politici gebruik van specialisten. Speechschrijvers hebben vaak wel een globaal idee wat het effect is van stijlmiddelen, maar een wetenschappelijke basis voor deze intuïtieve beoordeling ontbreekt.

Jaap de Jong (nu promotiebegeleider van Maarten van Leeuwen) en Bas Andeweg heb-

ben een aantal jaren geleden de toespraak op de wetenschappelijke kaart gezet. In hun proefschrift *De eerste minuten* keken zij naar de inleidingen van een toespraak, en dan vooral het verschil tussen wat er in de adviesboeken staat en wat er in de praktijk gebeurt. Maar stijlanalyses van complete toespraken is een primeur.

Schakel

De Werd en Van Leeuwen schrijven ieder hun eigen proefschrift. Vanaf september volgend jaar schuift de taalkundige postdoc Ninke Stukker aan bij het project. Zij vormt de verbindende schakel tussen het letterkundig onderzoek van De Werd en het taalbeheersersonderzoek van Van Leeuwen. Stukkers taak is om de inzichten uit internationaal stijlonderzoek toepasbaar te maken voor het Nederlands. De Werd: “Enerzijds kun je gebruikmaken van taalkundige kennis over bepaalde stijlmiddelen om een bepaalde passage beter te kunnen interpreteren. Wanneer je anderzijds in een literaire of niet-literaire tekst iets nieuws, iets origineels ontdekt, kan dat inzichtelijk maken hoe een taalkundig middel werkt. Zo kan de taalkunde ook van de praktijkanalyses profiteren.” Verder zal Stukker samen met Arie Verhagen de afsluitende monografie verzorgen. In dit werk, *Stilistiek van het Nederlands*, willen zij in 2012 één samenhangend model presenteren voor de analyse van stijl in uiteenlopende (literaire en niet-literaire) teksten. Verhagen heeft goede hoop dat deze publicatie ertoe leidt dat de stilistiek over vijf jaar niet meer weg te denken is als discipline binnen de neerlandistiek.

In eerste aanzet zijn de resultaten van het stijlonderzoek bestemd voor het wetenschappelijk onderwijs, maar de populariteit van taalboeken kan voor uitgevers interessant zijn er meer mee te doen.

Suzanne de Werd zegt niet te verwachten dat literaire critici in de dagelijkse praktijk gewapend met deze kennis wezenlijk anders te werk zullen gaan. “Een recensent heeft niet genoeg tijd om bij een nieuw boek zo’n hele lijst door te ploegen. Het is geen toermiddel waarmee oordelen van recensenten met vingerknip objectiever gemaakt kunnen worden.” Wel is een stilistische benadering uitermate relevant voor vertaalwetenschappelijk onderzoek. De Werd: “Je moet er niet aan denken dat iemand die Voskuil in het Engels vertaalt opeens overvloedig ‘because’ gaat gebruiken!”

6 HET PRODUCT

TOPKLASSE KLEURVAST

Uitgeverij Alfabet Publishers stelt zeer hoge grafische eisen aan het luxe magazine voor het vermaarde juweliershuis Schaap en Citroen. En terecht. Drukkerij Giethoorn ten Brink verrast door de bewezen kwaliteit en kleurbetrouwbaarheid.

Alfabet Publishers is een uitgever die zich richt op het topsegment. De uitgeverij begon in 2004 met 'het ultieme horlogemagazine' 00/24. Naast de Nederlandse versie kent dit blad een Engelstalige uitgave, die men onder meer aantreft bij de befaamde Britse boekwinkels W.H. Smith en op internationale vliegvelden binnen en buiten Europa.

Het portfolio is inmiddels met een aantal andere prestigieuze titels uitgebreid. De nieuwste loot is het halfjaarlijkse *Schaap en Citroen Magazine*, voor klanten en relaties van het gelijknamige juweliershuis dat winkels heeft in acht Nederlandse steden.

In mei verzorgde de uitgeverij uit Eemnes het blad voor het eerst. De sfeer die ze van het papier wil laten opstijgen begint al bij het papier zelf. Het binnenwerk is gedrukt op 150 grams *lumi-art gloss* met een *main gloss* 300 grams omslag, alles houtvrij gesatineerd mc. Met andere woorden: veel glossier kan niet. Voor de vormgeving kiest Alfabet Publishers voor zo veel mogelijk rust en ruimte in de verhouding tekst-beeld. Stijlvol is dus: niet te vol. "Het mag nooit een catalogus zijn, maar echt een magazine met achtergrondinformatie," zegt productiecoördinator Mathilde van der Hoeven. "Je moet niet alles willen laten zien. Less is more."

IJzersterk

Schaap en Citroen is een ijzersterke naam. De keuzes die Alfabet Publishers voor het magazine maakt, moeten aansluiten bij een bestaand imago. "Niet te veel rock 'n' roll dus," lacht Van der Hoeven.

Voor de fotografie maakt Alfabet Publishers gebruik van professionele modellen en vertrouwde, gespecialiseerde fotografen. De keuze van de modellen en hun poses bij een onderwerp luistert nauw. Ook de presentatie van sieraden is een secuur werkje, voor zowel fotograaf als vormgever. Schaduwen, glans, verhoudingen en ondergrond zijn allemaal aspecten om rekening mee te houden. In het totaalbeeld moeten die ook nog eens op elkaar worden afgestemd.

Gevoel

De redactionele invulling leunt voor een belangrijk deel op de collectie van de

opdrachtgever. De aard van die collectie roept de beoogde luxe sfeer vrijwel automatisch op. Van der Hoeven: "Het gaat om topmerken, dus daar heb je al een bepaald gevoel bij." In het zomernummer 2008 wordt het eeuwfeest van Rolex redactioneel gevierd met een drietal artikelen. Daarbij komt ook het Rolex Service Center aan de orde, verbonden aan het hoofdkantoor van Schaap en Citroen. Verder is er bijvoorbeeld een interview met Pierre Rainero, 'directeur imago, stijl en erfgoed' van Cartier.

In de rubriek *Smaakmakers* vertellen koks over hun vak. Het magazine gaat dus niet alléén over de sieraden en horloges, maar de onderwerpen zijn er wel aan gekoppeld, verklaart Van der Hoeven. "We vragen de koks die wij interviewen bijvoorbeeld welk horloge zij dragen. Ze gaan daar ook mee op de foto." De keuze voor de geïnterviewden past uiteraard ook in de stijl van Schaap en Citroen. "Dan gaan we, om het maar zo te zeggen, niet naar de snackbar."

Eén-op-één

Voor het eerste nummer is Van der Hoeven zelf in Meppel op bezoek geweest bij Drukkerij Giethoorn ten Brink. "Mét onze eigen lithograaf, die kleurproeven had meegenomen."

Giethoorn ten Brink werkt volgens de grafische kwaliteitsnorm ISO 12647-2. Deze norm garandeert dat digitale bestanden exact zo worden gedrukt als ze worden aangeleverd. De kleur die je ziet op de proef zie je precies terug op papier.

Tijdens het bezoek van Alfabet Publishers bleek dat de drukkerij de hooggespannen verwachtingen kon waarmaken. "Proef en drukvel waren gewoon één-op-één hetzelfde. Het proevensysteem is perfect afgestemd op de persen," constateert Mathilde Van der Hoeven. "Maar je moet natuurlijk wel goed aanleveren. Anders kun je er nog zoveel ISO-normen overheen laten gaan, dan gaat het nog niet werken."

PERFECTE WEERGAVE DOOR ISO 12647-2

Roelof ten Brinke begeleidde als prepresser de drukproeffase van het magazine van Alfabet Publishers. De nadruk daarbij lag op goede afstemming van (kleur)gegevens van het bronbestand, zoals de ISO-norm 12647-2 vereist. Deze norm zorgt ervoor dat kleuren automatisch aangepast aan het papier en druktechniek. Ook bij herdrukken is de kleur exact dezelfde.

"Het papier voor *Schaap en Citroen* valt onder het predicaat PT1," vertelt Ten Brinke. "Dat is de hoogste kwaliteit in offset. Glanzend papier laat de inkt mooi erop liggen. Een hogere densiteit geeft ook een mooi contrast in beeld."

Ten Brinke kon met de lithograaf die voor de opdrachtgever werkt als vakspecialisten onder elkaar heldere afspraken maken. "Als er maar goede communicatie is. Wij willen vooraf inzage in wat we moeten gaan drukken, wat de beeldbewerking en de papiersoort is. Alles begint bij het eigen bronbestand."

7

INhout

OP DE DE BOEKENPLANK VAN SIMONE VAN TROJEN

Thuis heeft ze een verdieping waar ze werkt en een verdieping waar de boekenkast staat. Die kast staat vol. Waarmee? En wat heeft zij met lezen? In INhout een blik op de boekenplanken van Simone van Trojen.

“Nog steeds vind ik lezen de ultieme manier om te ontspannen. De laatste jaren, met de opbouw van LaDress en met kleine kindjes, is het iets waar ik eigenlijk te weinig aan toekom. Helaas. Afgelopen vakantie had ik bijvoorbeeld heel veel boeken meegenomen, maar als ik er uiteindelijk eentje uit had was het veel. Als kind las ik al veel. Thea Beckman, Jan Terlouw, dat soort werk. *Kruistocht in spijkerbroek* en *Koning van Katoren* waren mijn favorieten. In de tijd dat ik studeerde heb ik *The Fountainhead* van de Amerikaanse schrijfster Ayn Rand meer dan eens gelezen, oftewel De eeuwige bron. Om eerlijk te zijn lees ik boeken het liefst in het Nederlands. Engels lezen doe ik meer om het bij te houden.

Waar ik waanzinnig van heb genoten is *De schaduw van de wind* van Carlos Luiz Zafón. Een eyeopener. Nadat je een tijdje niets had gelezen, word je helemaal die wereld ingezogen.

De boekenkast heeft hier een prominente plaats. De boeken staan op alfabetische volgorde, de fictie dan. Alfabetiseren vind ik leuk, lekker op stapels leggen! Ja, wat staat hier... Isabel Allende, Jane Austen, veel Simone de Beauvoir. *Jane Eyre*... alles rondom de zusters Brontë boeit mij... Paulo Coelho, Khaled Hosseini. *Honderd jaar eenzaamheid* van Gabriel Garcia Márquez, *De nachttrein naar Lissabon* van Pascal Mercier, *In babylon* van Marcel Möring. Sprak me ook aan. Harry Mulisch, Lulu Wang. De rest is meer per interessegebied gerubriceerd. Daar staan dingen zoals het Cultureel Woordenboek, Nederlandse literatuurgeschiedenis, kunstboeken en veel over landen en reizen. Boeken van mijn rechtenstudie passen er niet meer bij. Die liggen bij mijn ouders. Ach, ik doe er niets meer mee – een tijd geleden ook alweer en een deel zal misschien niet eens meer actueel zijn. In de kelder heb ik ook nog wat staan. In de slaapkamer staat nog een kast, met boeken waar ik wat minder mee heb. Je moet een keuze maken.

Als het om stijl gaat, dan kies ik toch voor Louis Couperus. Zinnen die echt parels zijn. Lang gele-

den voor het laatst gelezen, dat wel. Maar zeker een stijl en een tijd waar ik van houd.

Wat grote invloed heeft gehad is *Captain Corelli's Mandolin* van Louis de Bernieres, een schitterend boek uit 1993. Het meisje Lemony, mijn muze, komt hieruit. In dat boek is ze onbevangen, althans zoals ik haar voelde. Dingen zijn niet altijd zoals ze lijken, en zij maakte ze mooier. Eerst wilde ik mijn dochter graag zo noemen. Want ik hoop dat zij het glas altijd halfvol zal zien. Uiteindelijk is het haar tweede naam geworden. Het boek lees ik niet meer, omdat zij zo moet blijven als ik haar nu zie. Ik heb er een eigen dingetje bij gevormd.

Van twee boeken kan ik zeggen dat ik er nooit doorheen ben gekomen. *Ulysses* van James

Simone van Trojen (1969) studeerde rechten in Amsterdam. Zij werkte onder meer op een advocatenkantoor en voor Endemol. Omdat ze meer balans wilde tussen werk en privé, gooide ze in 2006 het roer compleet om. In samenwerking met freelance ontwerpers, vormgevers en webdesigners lukte het haar binnen korte tijd aan huis de webwinkel LaDress te starten, waar ze alleen eigen creaties jurken verkoopt. Jurken gemaakt van de mooiste stoffen, die Van Trojen zelf aanduidt als (leef)tijdloos, vrouwelijk en voor elke gelegenheid. De combinatie van eenvoud en stijl zorgde voor een geweldige pers (en daarmee markt), ook internationaal. Binnen twee jaar is het 'perfecte jurkje' van LaDress al een fenomeen. Naast haar drukke bestaan als ondernemer, weet Van Trojen tussen de bedrijven door vol passie tijd te maken voor haar gezin en vrienden.

Het lot van de familie Meijer van Charles Lewinsky. Mijn ideale leesplek? Er is geen plek waar ik niet lees, dat kan dus overal zijn. Op de bank vind ik wel lekker. Soms dwarrel ik een beetje met zo'n boek door het huis. En in een hotellobby, heerlijk met allerlei mensen en rumoer om me heen. Dat zijn mijn fijne momenten."

Joyce en *De man zonder eigenschappen* van Robert Musil. Terwijl ik die zo graag wilde lezen... Geert Mak met *In Europa* heb ik aangeschaft maar staat nog steeds ongelezen in de kast. Best erg eigenlijk. Maar goed, dat heeft andere redenen. Daar moet ik echt de tijd voor nemen. Op mijn spreekwoordelijke nachtkastje ligt op dit moment

ZEVEN VRAGEN

1. **Karakteriseer jezelf in zeven woorden.** Zing, vecht, huil, bid, lach, werk + bewonder. 2. **Wie bewonder je dan?** Echte, pure mensen. 3. **Waar voel je je het meest op je gemak?** Thuis, met mijn gezin. 4. **Wat is inspirerend?** Mijn kinderen, en verder haal ik iedere dag weer inspiratie uit alles om me heen. 5. **Wat maakt een vrouw een vrouw?** Persoonlijkheid. 6. **Wat heeft stijl?** Jezelf zijn. 7. **Hoe zie je de rol van de gedrukte media in de digitale toekomst?** Het een kan het ander niet vervangen.

8 INval

indrukken

In de rubriek INval verrast de redactie nietsvermoedende bezoekers van Drukkerij Giethoorn ten Brink in Meppel. Hun wordt gevraagd of ze wat over zichzelf, hun bedrijf en het bezoek willen vertellen voor de achterkant van INdrukken. Deze keer zijn het er drie tegelijk.

Wie zijn jullie?

“Esther Peters, projectcoördinator van Reed Business vestiging Doetinchem...”
 “...Emile Hezemans, hoofd productie...”
 “...en Ariadne Nijse, projectcoördinator.”

Waar komen jullie vandaan?

Emile: “Uit Doetinchem dus. De andere vestigingen van Reed Business zijn in Amsterdam, Den Haag en Maarsse.”

Wat komen jullie doen?

Emile: “Bootje varen...”
 Esther: “...en daarvóór de drukkerij bekijken. En kennismaken met Hans Baks, de ordermanager met wie wij te maken hebben voor onze tijdschrifttitels en boeken...”
 Ariadne: “...en dan gaan we de boot in. Varen bij Wanneperveen op uitnodiging van Jantinus Timmerman (*accountmanager, red.*)”

Wat doet jullie bedrijf?

“Reed Business verzorgt uitgaven voor de zakelijke markt, *business-to-business.*”

Onderweg op de foto: Esther Peters, Ariadne Nijse, Emile Hezemans. (Foto: Jantinus Timmerman)

Noem eens wat werk dat jullie hier onderbrengen.

Emile: “Bijvoorbeeld *Piloot en Vliegtuig*, een publiekstijdschrift dat wij hebben. Publieksbladen hebben we niet zoveel, want Reed Business is gespecialiseerd in vaktijdschriften. Die zitten niet in de losse verkoop. *Piloot en Vliegtuig* wel.”
 Esther: “*Elsevier Retail* is bijvoorbeeld typisch zo’n vaktijdschrift, gericht op directie en managers van retailorganisaties.”
 Emile: “En zogeheten vakdocumentaire uitgaven. Dat zijn bijvoorbeeld zakboeken en prak-

tijkhandboeken voor studenten, artsen, psychiaters, technologen, voor de bouw, noem maar op. Daarvoor komt Giethoorn ten Brink in beeld als leverancier.”

Wat verwachten jullie van deze middag?

Ariadne: “Een jaar of twee geleden zijn we ook geweest. Nu gaan we dus kijken wat erbij gekomen is aan nieuwe machines en nieuwe mogelijkheden. Er zal in twee jaar tijd toch wel het een en ander zijn veranderd. (*Dit vermoeden is juist, red.*) Verder een gezellige boottocht natuurlijk. En dat de zon mag gaan schijnen.

NNO-CONCERT IN LEEUWARDEN

Symfonische Pink Floyd opnieuw succes

De Harmonie in Leeuwarden was 16 september het toneel van *Symphonic echoes of Pink Floyd* door het Noord-Nederlands Orkest (NNO). Drukkerij Giethoorn ten Brink nodigde hiervoor als sponsor van het orkest een aantal relaties uit.

Het optreden was een reprise van vorig najaar, toen het NNO zijn symfonische Pink Floyd voor het eerst ten gehore bracht. Het succes van toen werd nu geëvenaard.

Voor het pittige gitaarwerk tekende Joost Vergoossen. Dirigent en arrangeur was opnieuw de internationaal vermaarde Vlaming Dirk Brossé. Brossé is naast componist ook muziekdirecteur van het Tokyo International Music Festival en van het Internationaal Filmfestival van zijn geboorteplaats Gent. Bij de drie vocalisten was een nieuw gezicht te zien. Naast Erik Mesie en Bert Heerink trad dit jaar de verrassende Chris Zegers op als derde zanger in plaats van Antonie Kamerling. De multi-getalenteerde Zegers (econoom, acteur, televisiepresentator, rockzanger) is van jongs af aan idolaat van Pink Floyd. Nu mocht hij dus zelf op de bühne als vocale vertolker van zijn favoriete muziek.

Als arrangeur heeft Dirk Brossé zich naar eigen zeggen gehouden aan de contouren van de muziek. “Die moet houvast bieden voor alle Pink-Floyd-kenners en liefhebbers, maar met wat er binnen die lijntjes gebeurt hebben wij ons heel erg mee geamuseerd.”

Met ‘wij’ doelt Brossé op zichzelf en de muzikanten van het Noord-Nederlands Orkest. De opmerking mag ook gelden voor het publiek, dat de muzikale inspanningen evenals vorig jaar wist te waarderen. Dat gold in het bijzonder voor de incorporatie van geluidseffecten die veel toehoorders kenden van de plaat. In De Harmonie in Leeuwarden klonk dinsdagavond 16 september dus met recht symfonische rock.

COLOFON

INDRUKKEN IS EEN UITGAVE VAN
 DRUKKERIJ GIETHOORN TEN BRINK
 POSTBUS 41
 7940 AA MEPPEL
 TEL.: (0522) 855111
 WWW.GIETHOORNTENBRINK.NL

REDACTIE

JOHAN DEBBENHOF

OPMAAK

GIETHOORN TEN BRINK

FOTOGRAFIE

JURRIAN ZANDBERGEN

CONSTANTIJN KALAND (P. 8)

JANTINUS TIMMERMAN (P. 8)

DRUK

GIETHOORN TEN BRINK

HET OVERNEMEN VAN ARTIKELLEN IS TOEGESTAAN,
 MITS MET BRONVERMELDING. VOOR DE INHOUD WORDT GEEN
 AANSPRAKELIJKHEID AANVAARD.

